

מהו ט"ו בשבט?

הופיע ויצא לאור הקונטרס הנפלא "פירות הילולים"
והוא פתיחת שער להבנת תוכנו ומעלתו של יום ט"ו בשבט.

בחוברת פרקים מיוחדים
על מקורות המנהג
וסדר אכילת הפירות
במחיצת גדולי הדורות.
ובנוסף פרק מיוחד
שכולו התבוננות
ב"חסד המופלג של הפירות"
עם חידון מיוחד
"בחסדי פלאי הפירות"...
הספר שזור במאמרים
אמרות וסיפורים מדהימים
מגדולי ישראל.

ניתן לקנות את החוברת
בטל: 055-678-56-47
אפשרות למשלוח עד הבית.
8436092@gmail.com

Available for Purchase
Phone: 972-556785647

קסת עימוד ועיצוב

פירות הגדולים

בשעה שיתבונן האדם במעשיו
וברהואיו הנפלאים הגדולים ויראה
מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ
מיד הוא אודב ומשבח ומכבד
ומתאווה תאוה גדולה לידע השם
הגדול (הרמב"ם).

פירות הילולים

פתיחת שער
להבנת מעלת היום של ט"ו בשבט
ומנהג אכילת הפירות
עם סדר אכילתם
מתוך הכרה בטובת החסד המופלג
של מתנת הפירות הנפלאים
שהעניק לנו בורא העולם

משובץ במאמרים אמרות וסיפורים
מגדולי ישראל

מסדרת קונטרסי "שערי אהבה"

תשע"ח לפ"ק

חוברת זו יוצאת לאור בס"ד

בסיוע יהודה טאוב מארגון

לעולם אודך - קול תודה

ארגון להפצת ההודיה לה'

פנקסי הודיה / עלונים / חוברות / דיסקים ועוד

לפרטים: 055-678-56-47 או 079-5420539

ניתן לשמוע שיעורים/סיפורים/שירים

בקו קול תודה

לגברים: 03-6171190

לנשים: 03-6171180

24 שעות ביממה

לכל עניני החוברות והספר "שערי אהבה"

לפנות למל': 02-9931368

מייל: okmail.co.il@9931368

כל הזכויות שמורות

עימוד כריכה ושערים:

קטת
עימוד ועיצוב

☎ 050-412-452-4

✉ Kesetgraf@gmail.com

תוכן העניינים

פרק א

מעלת היום ..... טז

משמעות היום בהלכה ..... יז

ה"יום טוב" של ט"ו בשבט ..... כ

פרק ב

מנהג אכילת פירות ..... כג

מקורות המנהג ..... כה

טעמי המנהג ..... כז

ההודיה לה' - מטרת הבריאה ..... לא

המפתח לשערי השפע והברכה ..... לה

פרק ג

סדר אכילת פירות ט"ו בשבט ..... מז

סדר אכילת הפירות לפי המבואר בפרק הקודם ..... מה

סדר אכילת הפירות במחיצת צדיקי הדורות ..... מח

סדר אכילת הפירות לפי המקובלים ..... נ

פרק ד

החסד המזפוג של הפירות ..... נט

מפתח מפורט לפרק ד' ..... ס

העולם הנפלא של הפירות ..... סא

הקליפה ..... סט

הגבעול ..... עט

בשר הפרי ..... פה

הזרעים ..... צג

הגוון של הפירות ..... קג

פרק ה

נספחים..... קיא

- מה נשתנה פרי מירק ..... קיב
- כי הם חיינו - עומקם של ברכות הנהנין ..... קיד
- בחן בחסד וברחמים ..... קטו
- מבצע קוראים כותבים ..... קיח
- מדור התשובות ..... קיח
- ספר שערי אהבה (פרסומת) ..... קכג
- מוצרי ההודיה של לעולם אודך ..... קכד
- ספר טוב להודות על מזמור לתודה (פרסומת) ..... קכז
- ט"ו בשבט ללא תולעים - עפ"י ספרי הרב משה ויא שליט"א ..... קכח
- רשימת הקונטרסים שיצאו לאור מבית שערי אהבה ..... קל
- רשימת חוברות נפלאות על הבית היהודי ..... קלא
- רשימת ספרי וחוברות ההודיה שיצאו לאור ..... קלג
- ברכת המזון - בבורסת היהלומים ..... קלז
- דרשות לשמחות - בקו קול תודה ..... קמא
- סיפור על השפת אמת ..... קמב

לעילוי נשמות

אדוני אבי מורי הרב ר' שרגא
בהר"ר משה זצלה"ה
עבד את ה' בנאמנות בנועם ובהשכל,
גרס באורייתא תדירא ולא החזיק טיבותא לנפשיה,
משאו ומתנו בנחת עם הבריות
ושם שמים התאהב על ידו.
נלב"ע ד' טבת תשע"ד

אמי מורתא מרת אידל הכ"מ
בהרה"ג אברהם שמואל בנימין זצלה"ה.
עבדה את ה' באמת ובתמים,
קיימה מצות כבוד אב ואם בהידור מופלא,
עמדה בכל לכה לימין בעלה
וצאצאיה בעבודתם את ה'.
נלב"ע ט"ז אלול תשע"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

ההסכמות נתנו לספרנו הקודם "שערי אהבה".

הסכמת מורנו ורבנו הגאון הצדיק

הרב **מתתיהו חיים סלומון** שליט"א

משגיח רוחני של ישיבת בית מדרש גבוה לייקווד ארה"ב

חודש סיון תשע"ד

מצות אהבת ה' היא אחת ממש מצות התמידיות שחייב אדם להתבונן ולראות שלא יפסק ממנו אפילו כרגע מלאהוב את ה' בכל לבבו, וכמצווה בתורה "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'". אלא שמפני גודל המושג והקושי שיש במצוה זו להגיע לפי האמת אל אהבת ה', נמצא מצוה זו עומדת בקרן זוית מוזנחת מרוב בני אדם.

על כן בואו ונחזיק טובה לידידי תלמידי החביב עלי מאד - שליקט מפני ספרים ומפי סופרים עצות והדרכות באופן מעשי להגיע ממנו לידי קיום מצות אהבת ה' עד שנעשה לחיבור שלם אשר בשם 'שערי אהבה' יקרא. מובטחני שבעזרת ה' יתברך תבוא ממנו תועלת גדולה לכל המעיינים בו.

החותם באה"ר,

מתתיהו חיים סלומון

ההסכמות נתנו לספרנו הקודם "שערי אהבה".

Rabbi E. Falk
Whitehall Road 146
Gateshead, NE8 1TP
England
TEL: 0044-191-4782342

פסח אליהו פאלק
מח"ס שו"ת מחזה אליהו
'זכור ושמור' על הלכות שבת
'עוז והדר לבושה' על צניעות דלבוש
מו"ץ בק"ק גייטסהעד יצ"ו

בס"ד

יום ב' לפרשת תוריע שנת תשע"ד לפ"ק, פה גייטסהעד יצ"ו

כבוד גיסי היקר והחשוב מאוד ... ניגש אלי עם תכריך כתבים מספר שכתב, אשר נקבו בשם "שערי אהבה". הספר מלא על גדותיו עם אהבת ה' ומסביר בטוטו"ד את האמצעים הנמצאים בבריאה המזומנים לעזור לנו לבא לידי מדה גדולה זו לאהוב את ה' בכל לבבנו ובכל נפשנו. דהיינו לא רק לקבל בצדון כל מה שקורה בחיינו בידענו שמאתו לא תצא הרעות ח"ו, אלא לראות בכל עניני החיים איך שה' אוהב אותנו אהבה בלי מצרים, ועי"ז לאהוב גם אותו וכמים הפנים לפנים להדבק עם המטיב עמנו יתברך שמו בכל עת ובכל שעה. ובברכה ראשונה של ברכת ק"ש ש' אנו משבחים להקב"ה עם התואר "מלאה הארץ קנייניך". ויש לפרש שהקב"ה מילא העולם עם כלים שעל ידם יכולים לקנות יותר ויותר הכרת ה'.

והנה ענין זה של אהבת ה' אינו מודגש בחינוך שלנו כפי הצורך, ומסתפקים בחיזוק ביראת ה' ובשמירת מצוותיו. אבל האמת הוא שרק מיזוג של יראת ה' ואהבת ה' גם יחד מעמיד האדם במצב הראוי מול כבוד מלכותו יתברך, שמתקרב אליו מחמת אהבתו אבל לא מתקרב יותר מדאי מחמת יראת ה' המחייבו לעמוד מרחוק ולירא מלגשת אליו, ע' אוה"ח פ' יתרו על קרא דכה תאמר לבית וכו'. ובוהו מקיים ואהבת את ה' מצד אחד וקרא דאת ה' א תירא מצד שני. וכן הוא במצוה גדולה של שבת, יש בה בחינה של זכור את יום השבת דקאי על מעשה המצות של שבת וההתקשרות לה' שבא מחמתן. ומצד שני בחינה של שמור את יום השבת והוא הזהירות שלא לעבור על אחד מאיסורי שבת. וזכור ושמור בדיבור אחד נאמרו שרק מיזוג שניהם יחד מהווה יום שבת אמיתי.

ותקנתנו חזקה שספר קדוש זה ימצא מסילות ללבבות בני תורה די בכל אתר ואתר, וירומם אותם לנרדך חדש של הכרת ה' שלא זכו בה עד האידנא. והם יודו וישבחו ויפארו למחבר שליט"א על כל הטוב אשר עשה עמם, ועל הנצחיות שהנחיל לעם ישראל בדברות קדשו. ובאמת רק מי שלבו בווער באהבת ה' יכול לכתוב ספר כזה. ולכן נחזיק מלא חפניים טובה למחבר היקר והחשוב שאחר שעלה ונתעלה בעבודה הפרטית שלו וזכה להרגיש בעצמו אהבה לה' בלי מצרים, שם לילות כימים להואיל לבני דורו ובני דורות שעתידים לבא למסור להם את המושגים הגדולים הללו שזכה להשיגם, וזכות הרבים תלוי בו.

ובכן אצא בברכה מקרב לב לגיס קרוב ויקר שליט"א שחפץ ה' בידו יצליח, ויזכה להפיץ מעיינותיו חוצה, ויזכה להוציא לאור עולם עוד ספרים מועילים ויקרים להטיב עם בני דורו ולהאיר לארץ ולדרים עליה.

דברי המברך בריחוק מקום אבל בקירוב הלב, ומאחל לגיסי הגהמ"ח שליט"א רוב ברכה והצלחה.

פסח אליהו פאלק

פסח אליהו פאלק.

ההסכמות נתנו לספרנו הקודם "שערי אהבה".

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts
Head of Community
and Kollel Hagro Har Nof
Jerusalem

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים
ח"ס מועדים חמנים ושו"ת תשובות והנהגות ועוד
רב בית הכנסת וכולל הגרי"א בהר-נוף
בניה"ק ירושלים ת"ו

בעזה"י כ"ט חשוון תשע"ה

לכבוד הרה"ג מזכה הרבים - שליט"א

ראיתי ספרו "שערי אהבה" להלהיב הלב לאהבת ה', והיא מצות
עשה דאורייתא ואי אפשר לומר אני פטור ממנו, ובהתבוננות
יכולים להגיע לאפס קצהו, ולעלות ממדריגה למדריגה.
ודבר גדול עושה לזכות הרבים בעצות להתבונן בזה. ונקוה
שיתבדרו הדברים לזכוי הרבים.

והנני המצפה לרחמי שמים מרובים וישועת ה'.

ההסכמות נתנו לספרנו הקודם "שערי אהבה".

הרב ישראל גנס

רח' פנים מאירות 2

קרית מטרסדורף, ירושלים 94423

02-5371782 02-5378927

בס"ד: אדר ב' תשע"ו

דבר גדול עשה ידי"נ היקר הרב - שליט"א ברכזו מן הגורן ומן היקב כל שניתן בענין מצות אהבת ד' שהיא "מן המצוות התמידיות על האדם ומוטלות עליו לעולם" (חינוך תי"ח).

והנה, הציב לו למטרה להנ"ל דבר השווה לכל נפש (כולל נספח נוסף ל"בנות יעקב"), בהיות מצוה זו "נוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות" (שם) - ויפה עשה!

בספר יש שילוב נפלא של הבאת המקורות וירידה לפרטים המעשיים בחיי היום-יום המפנימים את ההודי'ה הבאה מתוך האהבה להשי"ת, וכן להפך, שמתוך ההודי'ה התמידית תתעורר ותתפעל הנפש עוד ועוד לאהבה, שהרי האדם נפעל על פי פעולותיו. כמו כן הובאו סיפורי מופת מחיי גדולי ישראל וכל כיו"ב דברים המקרבים את המצוה התמידית אל לבנו, עד כי יזכו וייהפכו לחלק בלתי נפרד מהווייתנו כמצווה, או אז "נתענג בהשגתו בתכלית העונג" (שם).

ולא נותר לי כי אם לשוב ולברך את ידי"נ הנ"ל כי יזכה להוסיף תת עוד ועוד מתנובתו המשובחת לתועלת כלל ישראל.

ישראל גנס

הציפור של הרב שך

מספר הרב שלום מאיר וולך שליט"א בספרו מעין אמונה: ביום פטירת ראש הישיבה מרן ה"אבי עזרי" זצ"ל, פגשתי באחד מגדולי תלמידיו. בידעו שערכת בשעתו את אימרותיו ב"הגדת אבי עזרי", שאלני: "מה האימרה הנפלאה ביותר שאמר הרב שך?"

תמהתי לשאלה, הן שבעים שנה היה כמעין המתגבר בתורה, נבע חידושים בבהירות ובעמקות. מי יוכל למיין, ועל רגל אחת!

ראה שתיקתי, וענה בעצמו: "הציפור!"

נענית: "אכן, הציפור!"

אימרה, שכדי להגותה יש לחוותה, ובה מאפיינת את אומרה!

תקט"ו תפילות, כמנין "ואתחנן" התפלל משה רבינו כדי להיכנס לארץ ישראל, ולא נענה. ומדוע? "מפני מה נתאוה משה רבינו להיכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: מצוות הרבה נצטוו ישראל ואין מתקיימות אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי". מובן. הן דרשו עליו את הפסוק: "אוהב כסף לא ישבע כסף" זה משה, אוהב מצוות שאינו שבע מצוות.

"אמר לו הקדוש ברוך הוא: כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך כאילו עשיתך". הבורא יתברך מציע לו ליהנות מזיו השכינה בגן העדן, לעמוד ולשמש לפניו כבכיים חיותו ולהשיג השגות שנמנעו ממנו בחייו. אבל משה רבינו אינו מרוצה, כל מעייניו במצוותיו, כי "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חי העולם הבא". מובן.

וסורב: "רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה".

ואמרו במדרש: "אמר לפניו, ריבוננו של עולם – ואם לאו, הניח אותי בעולם הזה כעוף שהוא פורח בכל ארבע פינות העולם ומלקט מזונו בכל יום ולעת הערב חוזר לקינו, כך תהא נפשי כאחד מהם".

אמר לו: "רב לך".

ותמה הרב שך זצ"ל: כשהתחנן להיכנס לארץ והסכים למסור ההנהגה ליהושע

ולהיכנס אף כאדם פשוט, מובן. מוכן להצטנע ולהכביר מצוות. אבל, בתור עוף? האם עוף לומד תורה, מקיים מצוות? בשביל זה מוכן הוא לוותר על העולם הבא?!

הלא אחד העונשים הנוראים בעולם העליון, כשאין מכניסים לגן העדן ואף לא לגיהנם, אלא שולחים את הנשמה להתגלגל בעוף. אין לשער אלו ייסורים סובלת, לחיות בגוף ציפור. לכך השתוקק משה? עבור זה ויתר על גן העדן, על זיו השכינה?!

ותירץ: אילו היה הופך לציפור, ודאי היה ציפור יפה, מרהיבה.

נוחתת היתה על ענף עץ, וילד יהודי היה מבחין בה. ומתפעל: "יו, ריבונו של עולם, איזו ציפור יפה בראת!"

בכך היה משה רבינו הופך ל"כלי" להרבות כבוד שמים בתוך העולם – ובשביל זה, כדאי לוותר על כל העולם הבא!

**כי זה כל האדם: "ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו", "כל מה שברא בעולמו לא ברא אלא לכבודו" – להרבות את ההכרה בכבוד שמים בתוך עצמנו ובתוך כל הב-
רואים !**

וסיים: ואנו, כשרואים ציפור יפה – לא גילגול של משה רבינו, אלא ציפור סתם – האם נושאים אנו שבח והודיה?!

שאם לאו, נמצאה בריאת הציפור – וגם בריאתנו, חלילה – לבטלה...

נוסיף אנו ונאמר: ואנחנו, כשרואים פרי יפה - "מעשי אלוקינו" האם נושאים אנו שבח והודיה לבוראו?!

שאם לאו, נמצאה בריאת הפרי – וגם בריאתנו, חלילה – לבטלה...

לשם כך נועדה בעז"ה חוברת זו.

לפתוח את עינינו וליבנו לראות את כל המתנות הנפלאות שאנו מקבלים מבורא העולם.

לשים לב לכל החישובים הרבים שהשקיע הקב"ה לטובתנו ולהנאתנו בבריאה, לה-
רגיש את האהבה ו"טובת הלב" שמאחורי כל פריטי העולם שהמציא עבורנו, ולתת שבח והודיה נלהבת ליוצר הכל על כולם.

קריאה נעימה ומועילה!

פרק א' מעלת היום

מהלכות ט"ו בשבט רואים שיש ליום זה מעלה מיוחדת מעין מקצת יום טוב: אין אומרים בו תחנון, אין מספידים, אין אומרים צדוק הדין, אין מתענים בו, ויש מנהג נפוץ לאכול בו פירות. ברור שהנהגות אלו מיועדות לעורר אותנו לחוש את ייחודיות היום ולנצל אותה באופן הראוי.

מהי באמת עבודת יום זה שעלינו להתרכז בה ולהתעלות על ידה? זאת נבדוק בעה"י בפרק זה ובפרקים הבאים.

מזבא בספר דרכי מוסר להגר"י גוימן זצ"ל:

ט"ז בשבט - יום של לימוד מהבריאה

ט"ז בשבט ר"ה לאילנות, שבו מגישים לנו פירות - מינים ממינים שונים - אמור לשמש לנו ליום של בחינה והסתכלות בפלאי היצירה של הבורא. בכל פרי להכיר את חכמת השי"ת המדהימה הפלאית. כל פעם שיבוא לפנינו פרי חדש המכיל עונג חדש עבורנו, נתקרב יותר לבורא ב"ה מתוך הודאה נלהבת על חסדו וטובו.

ט"ז בשבט יום של הכרה ואמונה

אחד הימים היותר נעלים בשנה שבהם ניתן להבחין בבורא מתוך הבריאה, הוא ט"ז בשבט, שבו מגישים לנו הפירות החדשים. כשאנו מתבוננים על הרכבו, צמיחתו, גידולו והתפתחותו המפליאה של כל צמח וכל פרי, אנו עומדים על החכמה העליונה הטבועה בבריאה כולה. כאותו ילד המקבל תפוח מהוריו, וקורא בהלהטות של שמחה "אבא! אמא!" כך עלינו להכיר ביום הזה מתוך התפוחים, התאנים והתמרים את מי שאמר וברא כל אלה כדי "ליהנות בהם בני אדם" - ועלינו לקרא "אבא!" מתוך רגשי הודאה, אהבה ושמחה. כמו ילד שקריאת "אבא!" מעיד שבא כבר לכלל דעה, כן אנחנו באים מתוך ההכרה באבינו שבשמים לידי אמונה, ואנו שואבים מלא חופניים אמונה ביום הזה.

זה מה שעלינו לקבל מראש השנה של האילנות - הכרה ואמונה.

פרק א' - מעלת היום

א. משמעות היום בהלכה

כתוב במשנה במסכת ראש השנה (פ"א, מ"א):

**אַרְבַּעָה רֵאשֵׁי שָׁנִים הֵם: ... בְּאֶחָד בְּשֶׁבֶט - רֵאשֵׁי הַשָּׁנָה לְאֵילָן
בְּדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים - בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּוּ.**

הגמרא (ר"ה י"ד ע"א) מבארת, שבשבט מתחילים פירות האילן לחנוט "הואיל ויצאו רוב גשמי שנה", ופרש"י: "שכבר עבר רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה, ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטים מעתה", ע"כ. היינו שהחנטה תלויה בספיגת רוב גשמי השנה על ידי העץ. בין בית שמאי ובין בית הלל מודים שראש השנה לאילנות הוא זמן התחלת חנטת פרות האילן, אלא שלפי בית שמאי זמן התחלת החנטה הוא בא' בשבט, ולבית הלל בט"ו בשבט. וכתב המאירי שאף שרוב תקופת החורף [הנמשכת מטבת עד ניסן] עדיין לא עבר, מכל מקום "כבר תשש כוחה [של החורף] ואין כח הקרירות חזק כל כך, והחנטה הולכת ומתגברת".

בירושלמי (פ"א דר"ה ה"ב) נחלקו האמוראים, אם טעמו של התאריך של ט"ו

1. בביאור המחלוקת ע' פנ"י ר"ה י"ד ע"א. וע"ע בספר בן מלך (לר' לייב מינצברג שליט"א חנוכה עמ' קצ"ג) ביאור יפה בענין, וז"ל: וודאי מצד המציאות של עונת ותקופת השנה, כל חודש שבט הוא הזמן שבו חל היום שבו ייצאו רוב גשמי שנה. וזמן זה שייך לכל חודש שבט, עיתים בתחילתו עיתים בסופו. אלא דסברי ב"ה, שהזמן הראוי לקביעות ראש השנה לאילן, הוא באמצעו של החודש הקובע. מאחר שכל החודש הוא זמן העונה, הרי אמצע החודש ומרכזו, הוא הזמן הראוי ביותר להיות הגבול והזמן הקובע. ועוד, שאמצע החודש הוא הקרוב ביותר בממוצע, להיות קרוב ברוב השנים לזמן האמיתי. וכל יום אחר בחודש עלול להתרחק מהזמן האמיתי עד כדי חודש. ומקור דין זה, דט"ו הוא היום הראוי לקבוע בו תקופה. ילפינן ממה שקבעה תורה את חג האסיף לט"ו בחודש. שהרי, כל חודש תשרי הוא הזמן שבו יכול לחול יום השלמת האסיף. וחזינן שכאשר באה התורה לקבוע ולציין את נקודת הזמן שבו חל הגבול והמעבר. הרי אמצע ומרכז החודש הוא הזמן הראוי ביותר, להיות קבוע כחג האסיף. וכן העומר הוא ממחרת חג הפסח, משום שהוא אמצעו של חודש האביב. ובעצם הסברא, אף בית שמאי מודים, שבדבר התלוי באקלימו של החודש, הזמן הראוי לקבוע הוא בט"ו לחודש. שהרי מצינו כך בתורה באסיף ובאביב, שהם בט"ו בחודש. אלא דסבירא להו, דכיון דר"ה לאילן נחשב לראש שנה. אזי ראוי יותר לקבוע בתחילת החודש, וכמו שמצינו דלענין קביעת המועד לראש השנה" שקבעה תורה את הזמן בתחילת החודש, כדי שלא יהיה החודש חלוק לשתי שנים.

בשבט הוא ש"כבר יצאו רוב גשמי שנה כולה" כדברי הבבלי הנ"ל, או: "עד כאן הן חייני ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הן חייני ממי השנה הבאה", זאת אומרת שהשפעת גשמי שנה זו, מאז התחלת השנה בתשרי, יוצאת מהכוח אל הפועל - להיות מורגשת - רק בשבט. בספר טורי אבן (ר"ה י"ד ע"א) מעיר, שלטעם השני המובא בירושלמי יוצא שבאמת ראש השנה לאילנות הוא תשרי, אלא ט"ו בשבט הוא סימון ו"גילוי מילתא בעלמא", שהפרות שחנטו עד עכשיו הם מגשמים שלפני תשרי². (ע"ש טורי אבן, שתוספות בר"ה שם נקטו כטעם השני בירושלמי, אף שבגמ' כתוב מפורש כטעם הראשון, וצ"ב). זאת אומרת המחלוקת בין שני הטעמים המובאים בירושלמי היא האם ט"ו בשבט הוא "סימון" או "סיבה": שלטעם הראשון הוא "סיבה" שמעכשיו במציאות מתחילים הפירות לחנוט, ואילו לטעם השני הוא רק "סימון" ו"גילוי מילתא בעלמא", שהפרות שחנטו עד עכשיו הם מגשמים שלפני ראש השנה.

א. לענין מעשרות:

לגבי שני דינים נצרך לדעת לאיזה שנה שייך כל פרי: א', אין מעשרין משנה אחת על חברתה. היינו שהפירות המופרשים בתור מעשר צריכים להיות של אותה שנה של הפירות שמעשרים אותם על ידם. ב', לפי השנה שהפרי שייך לה אחרי השמיטה משתנה סוג המעשר, בשלשית ובשישית - מעשר עני, ובשאר השנים - מעשר שני.

ב. לענין ערלה:

יש שני זמנים של "ראש השנה" לגבי ערלה - באחד בתשרי ובט"ו בשבט. בהתחלת העץ כשהוא "נטיעה" רכה, ראש השנה שלו באחד בתשרי, ובסופו הרי הוא "אילן" וראש השנה שלו בט"ו בשבט. וכך אמרו חז"ל (ר"ה ט' ע"ב): "אחד הנוטע ואחד המבריק ואחד המרכיב שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה (רש"י: כיון שהגיע יום אחד בתשרי, עלתה לו שנה למנין שני ערלה). ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט, אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי", כלומר: נטע מ"ד ימים (שלשים יום להיחשב שנה, ועוד י"ד יום לקליטה) קודם ראש השנה, כשעברו עוד שנתיים שלמות - נחשב לשלש שנים של ערלה. מכל מקום, אותם הפירות שחנטו מא' תשרי עד ט"ו בשבט של השנה השלישית יהיו אסורים

2. ע' חזון איש שביעית (ז', י"ג ד"ה הירושלמי פ"ק דר"ה) שמק' ע"ז שאם כן היו צריכים ללכת לפי תקופת השמש ולא לפי חודשי הירח, ובנתעברה השנה ישתנה, ועוד גם באתרוג התלוי בלקיטה ראש השנה שלו הוא ט"ו בשבט, אלמא עיקר השנה הוא משבט לשבט.

עולמית משום ערלה, שהם משתייכים לשנה הקודמת. ואחר כך מט"ו בשבט עד ט"ו בשבט יהיה דין רבעי על הפירות שחנטו.³

ג. לענין שמיטה:

נחלקו הפוסקים אם נוהג ראש השנה של ט"ו בשבט לענין קדושת שמיטה של פירות האילן. היינו האם להקל בפירות שחנטו מראש השנה של שנת השמיטה עד ט"ו בשבט, והאם להחמיר באותם הפירות שחנטו מתשרי של השנה השמינית עד ט"ו בשבט.

בתורת כהנים פ' בהר (לפי גרסתנו) משמע שתלוי בט"ו בשבט (ברם בהגהות הגר"א שם הגירסא שונה), וכ"כ רבינו חננאל (ר"ה ט"ו ע"ב) וערוך (ערך בנות שוח, לפי גרסתנו) (אולם הרש"ס שביעית ריש פ"ה מביא גירסא אחרת בערוך) וכ"כ במנהגים של המהר"ם מרוטנבורג⁴, ערוך לנר סוכה מ', והשל"ה (שער האותיות הל' שביעית אות ק') בדעת הרמב"ם.

לעומת זאת, פשטות דברי הרמב"ם (שמיטה פ"ד ה"ט, וכ"פ הרדב"ז שם) שגם בפירות האילן תלוי בא' בתשרי, וכ"כ רבי עקיבא איגר (תוס' למשניות ר"ה

3. יש מחלוקת ראשונים מה דינם של האילנות שנטעו פחות משלשים יום (מ"ד יום, עם הקליטה) לפני ראש השנה, האם אף בהם נמשך האיסור עד ט"ו בשבט של השנה הרביעית, או לא? ושלוש דעות בדבר: דעת הרמב"ם פ"ט דמעשר שני והראב"ד שם: דאין הימים שלפני ראש השנה עולים בחשבון ומונה מתשרי ואילך שלש שנים רצופות - אבל לא יותר שדוקא כשהקלנו בתחילתו למנות שלשים יום בשנה כשנה החמרנו בסופו להמשיך איסור הערלה עד ט"ו בשבט, אבל לא כשמונים ג' שנים שלמות. הוא שדקדקו בברייתא: "ופירות נטיעה זו אסורים עד ט"ו בשבט". והוא שדקדקו בגמרא: "פעמים שברביעית ועדיין אסורה". פעמים, לא תמיד. דעת המאירי עמ"ס ר"ה: שלש שני ערלה מונים מיום ואין צריך להמתין אפילו עד ראש השנה. נטע, למשל, באלול תשנ"א כלים ימי הערלה באותו יום באלול תשנ"ד. ודעת הרז"ה בבעה"מ והר"ן והריטב"א היא: איסור ערלה נמשך אף באופן זה עד ט"ו בשבט של השנה הרביעית. ואין הבדל אם הקלנו בתחילתו או לא. שתיים מהשיטות, הראשונה והשלישית, הובאו ב"שלחן ערוך" יו"ד סי' רצ"ד סעיף ה' בלא הכרעה.

עוד יש מחלוקת בקשר לאילנות שנטעו מראש השנה עד ט"ו בשבט, מתי כלים שנות הערלה שלהם? הרמב"ם פ"ט דמעשר שני הי"ב ס"ל דמונים להם ג' שנים מיום ליום. דעת הראב"ד (שם) היא דג' השנים הן מט"ו בשבט עד ט"ו בשבט (והש"ך ביו"ד סי' רצ"ד ס"ק י' וי"א ס"ל כן בדעת הרמב"ם). דעה שלישית היא דעת היש מפרשים בבעה"מ, דאין צורך אלא שיעברו עליהם ג' חנטות, היינו ג' פעמים ט"ו בשבט, ובתשרי של שנה ג' כלו שנות הערלה.

4. במנהגים דבי מהר"ם מרוטנבורג (ע' ד) לענין תחנון בט"ו בשבט כתב: דקיימא לן כבית הלל דאומרים, בט"ו בשבט ר"ה לאילנות, למעשר, ולשביעית. עכ"ל

פ"א משנה א' וכפות תמרים (סוכה ל"ט ע"ב). וכן פסק להלכה הפאת השולחן (סי' כ"ב ס"ק י"ד), והוכיח כדבריו מדרב"ז החדשות (ב"א רכ"א) ומהפנ"י (ר"ה ט"ו ע"א ד"ה בגמ') וכך פסק החזון איש (שמיטה סי' ז' ס"ק י"ג, ט"ז). וכן התקבל להלכה.⁵

הגרעינים מלמדים תורה!

חז"ל מלמדים אותנו שיש סדר קדימה בברכת פירות שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, והם (בפירות): זית, תמר, גפן, תאנה ורימון. מצאו סימן נפלא בפרי לסדר הנ"ל לפי מספר הגרעינים: לזית יש גרעין אחד, לתמר יש גרעין אחד מחולק לשנים, לגפן יש כמה גרעינים, לתאנה יש עשרות גרעינים, ולרימון יש מאות גרעינים.

ב. ה"יום טוב" של ט"ו בשבט:

אף שט"ו בשבט נקרא "ראש השנה" אין בו לא איסור מלאכה ולא מצות משתה ושמחה ולא זכר בתפילה. בכל זאת משנים בו מעט משאר ימים ונוהגים בו קצת יום טוב: אין אומרים בו תחנון, אף לא בתפילת המנחה שלפניו, אין מספידים למת ואין אומרים צדוק הדין, ואין מתענים בו כי אם תענית חלום.

על מה שכתב השולחן ערוך (או"ח קל"א ס' ו') "נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט..." כתב הגר"א בביאורו: "ולא בט"ו בשבט - שהוא ראש השנה לאילנות, וכמו כל ארבעה ראשי השנה שהן יום טוב." [לכ' כוונתו שגם א' בניסן וא' באלול אף אם לא היו ראש חודש, היו מקצת יום טוב מעין ראש חודש].

הרמ"ע מפאנו (מאמר שבתות ה' מכת"י ח"ב) מגדיר את דרגת ה"יום טוב" של ט"ו בשבט, כדלהלן:

5. וע"ע שפת אמת ח"י סוכה ל"ט ע"ב, שכתב שיש להחמיר שר"ה לגבי שמיטה הוא ט"ו בשבט, ולא לנקוט כן לקולא.

6. היינו ארבעה ראשי השנה המוזכרות במשנה המובאת לעיל: אחד בניסן, אחד באלול, אחד בתשרי, וט"ו בשבט. וע' שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג סי' ה') ושו"ת רבנו גרשום (סי' י"ד) שכיון שקתני להו בהדי הדדי לומדים אחד מהשני. בדמשק אליעזר (אות י"ג) כתב שכוונת הגר"א בפסח על התבואה, בחג על המים, והאדם נידון בראש השנה כמוש"כ ר"ה י"ו א'. אולם דבריו צ"ב, שימים אלו הם ימי דין אולם לא נקראים "ראש השנה".

נבוא לחלוקה מוכרחת בחילוף הזמנים:

- שבת ויום טוב ותוספת שלפניהם בכלל, הם קודש קדשים, ופירושו קודש גמור דהיינו "קודש שבקודש".
- ואחריו ימשוך חולו של קודש פי' ה"חול שבקודש" שגם הוא קודש קל, כגון ראש חודש וחולו של מועד שיש בהם קרבן מוסף, ודומה להם קצת גם כן תוספת של מוצאי שבת קראוהו בזוהר "חולו של שבת".
- ואחריהם "קודש שבחול" כגון חנוכה ופורים, ט"ו בשבט, וט"ו באב, שכולן חול ואין בהם קרבן מוסף ולא איסור מלאכה כלל אלא מנהג במקצתן, וריח קדושה שבהם מובלעת בחול. ובכללן שנות השמטה והיובל שאין בהם איסור אלא בעבודה שבקרקע.

בין קטעי הגניזה בקהיר נמצאו שרידים של פיוטים שנתחברו בארץ ישראל בתקופת הגאונים, שהיו מוסיפים לתפלת העמידה בט"ו בשבט. בפיוט אחד המסודר לפי סדר הברכות של התפילה נזכר בכל ברכה "ראש השנה לאילן", וכן מפורטים בה מפירות ארץ ישראל בכל ברכה וברכה לפני סיומה, לדוגמה:

- "אגוז יפריח למעודני, בראש שנה לאילן אמץ אמוני, כי שמש ומגן ה'. ברוך אתה ה' מגן אברהם".
- "הדס יפריח למאמיניו, בראש שנה לאילן תשובב למי מנה, כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה. ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה".

פיוט זה חובר לפי הנראה בארץ ישראל כמאה השמינית או התשיעית לאלף החמישי. בימים ההם היו עדיין ישובים חקלאיים יהודיים בארץ, ובתפלה זו הובאה המשאלה ליבולים מוצלחים "יבולים בפריים ינוו", "כרם יתן פריו לנו", "פרדס עם צמחי ארץ ויבולה". מפיוטים אלו אנו למדים כי בימיהם צוין ט"ו בשבט כיום חג, ואף נאמרו פיוטים בתפלת העמידה כבימי חג ומועד, ובתוכם גם תפילות לשנת אילנות ברוכה.⁷

7. ואף שכמו שכתב הגרא"ח נאה ז"ל בספר שנות חיים (סי' ל"א במקו"ח אות א') המוני עם טועים וחושבים שט"ו בשבט הוא יום הדין לאילנות וכו' וז"א שאין יום הדין של פירות האילן אלא בעצרת, וט"ו בשבט הוא רק יום שיצאו בו רוב גשמי שנה וכמ"ש ב"ר"ה (יב). ופרש"י, שכבר עברו רוב ימות הגשמים ועלה השרף באילנות, ונמצאו הפירות חונטין מעתה. מכל מקום נראה שכיון שהוא שלב חשוב בהתפתחות הפירות יש מקום להתפלל עליהם אף אם אינו יום הדין, וע"ע בזה בפרק הבא.

הבוחר בשירי זמרה

בספר שערי מוסר (לרבי אביגדור כהן צדק) כתב: ויהא אדם זהיר לשבח להלל ולברך למלך מלכי המלכים הקב"ה תמיד, שהרי מצינו שהקב"ה חפץ ומתעדן ומתרצה בשעה שבני אדם מהללין אותו ומזמרין לפניו. תחילה כשברא הקב"ה את עולמו למה ברא את האדם? הלא "אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומו" (דניאל ז י), וחיות ושרפים ואופנים ואראלים וחשמלים ומלאכים עד אין מספר מהללים אותו תמיד? אלא מכאן אנו יכולים לידע שהקב"ה חפץ בתשבחות ובשירות שבני אדם משבחין אותו ומשוררים לפניו באימה יותר ממה שחפץ במלאכי השרת המשוררים לפניו תמיד. שאם לא כן למה ברא את האדם, הלא גלוי וידוע לפניו שעתיד לחטוא. אלא שמע מינה שהוא חפץ בהם יותר, אע"פ שחוטאים לפניו. ואשריו לעבד שחטא לאדוניו שהוא יכול לרצותו בשירים לבד. עכ"ל.

ברכה מביאה ברכה:

כתב השל"ה הק' (מסכת פסחים) שמשמע מהזוהר הק' שעל ידי הודיה לה' נפתחים שערי השפע והברכה העליונה לאדם ולעולם. על פי זה כתב השל"ה, ניתן לבאר את הפסוק (תהלים פרק קז) "יִזְדוּ לַיהוָה חֲסִדָּיו וְנִפְלְאוֹתָיו לְבְנֵי אָדָם". שיש להבין למה פתח בלשון יחיד ("חסדו") וסיים בלשון רבים ("נפלאותיו")? לפי הזוהר הק' הדבר מיושב. כאשר האדם יודה על חסד אחד שעשה לו ה' ("חסדו"), הקב"ה יפתח לו את שערי השפע והברכה להוסיף עוד חסדים נפלאים על החסד הזה, ואז כבר יודה לה' על 'נפלאותיו' הרבים.

פרק ב' מנהג אכילת פירות

מהו טעמו של מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט
ומהי מטרתו? מי קבע את המנהג הזה? בירור
זה יעזור לנו בעה"י להבין את עבודת הלב
של אכילה זו, ואז נוכל לקיימו לא רק כמנהג
בעלמא אלא בצורה מושלמת ותועלתית.

לאכול עם אהבת ה'.

אמר ר' אביגדור מילר זצ"ל:

כאשר אדם אוכל בידו לרומם את אכילתו על ידי מחשבותיו, באמצעות ההודיה לה' על שנתן לו את האפשרות ליהנות ממאכליו. כאשר האדם יתאמץ לכוון במילות הברכה הוא יהפוך אכילה גסה ובהמית לקיום מצוות אהבת השי"ת. יתכן שבתחילה הוא ירגיש שהאמירה היא שטחית, אך כאשר יתרגל בדרך זו, הדבר ייהפך לחלק מאישיותו ופנימיותו.

נביט סביבנו ונשים לב לדברים הקטנים שבכוחם להביא אותנו לאהבת ה': פלח אבטיח או כוסית יין הם כבר סיבה לעורר את הלב לאהבת השי"ת ע"י הודיה לה' על הטוב הנפלא שהעניק לנו.

הקב"ה כביכול מפתה אותנו על ידי אכילה ושתייה, שולח לנו מזון מגוון ומשובח כפירות עסיסיים, בשר ודגים וכל מטעמים, וכל השפע הזה אינו אלא כדי לקרבנו אליו ולהביאנו לאהבתו.

ומי לנו נעלה יותר מיצחק אבינו? אף הוא כשבקש לברך את עשיו, בקש שיכין עבורו "מטעמים כאשר אהבתי ... בעבור תברכך נפשי" (בראשית כ"ז, ד'), כי דבר זה יגביר האהבה ויוסיף ברכה.

כאשר האדם מתבונן במזונו ורואה את הבריאות הטמונה בו באופן מדויק ונפלא, ומעריך את הטעם הטוב שבמזון תוך ראיית הבורא בכל אלה, הרי שכבר נכנס לשער אהבת ה' וידיעתו.

(אור עולם)

שיחה שלימה על אבטיח

מסופר על הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שפעם כשאכל פלח אבטיח התבונן בפלאי הבריאה הטמונים בו, ואמר על כך שיחה שלמה על האמונה בה' שניתן לקבל מההסתכלות בפרי. הוא הרחיב בהתבוננות במבנה הפרי, הקליפה, סידור הגרעינים, והוסיף שצורת המבנה של כל פרי בודאי מסמלת עינים רוחניים נשגבים.

פרק ב' - מנהג אכילת פירות

א. מקורות המנהג:

המנהג להרבות באכילת פירות האילן בט"ו בשבט הובא לראשונה בספרים שהודפסו בתקופת האריז"ל והבית יוסף. במחזור "מעגלי צדק" שהודפס בשנת ה' ש"ז בסביונטה, מובא: "ט"ו בשבט קבעו ראש השנה לאילנות כו' ולפי שיום זה ראש השנה לאילנות הוא, מנהג לקנות כל אחד בביתו ביום זה מעט מכל פרי ופרי שימצא אז". עכ"ל. וכן באותה תקופה בספר "עיבור שנים ותקופות - תיקון יששכר" לרבי יששכר בן סוסאן (מחכמי מרוקו שהתיישב בסוף ימיו בצפת) במהדורא שנייה של ספרו שהדפיס בשנת של"ט (שבע שנים אחר פטירת האריז"ל), הוא כותב: "שבט, יום ט"ו בו ראש השנה לאילנות וכו' והאשכנזים יצ"ו נוהגים להרבות בו במיני פירות אילנות לכבוד שמו של יום" עכ"ל. דברי התיקון יששכר מובאים במגן אברהם (קל"א ס"ק ט"ז), באלהו רבה (שם ס"ק י"ד), בפרי חדש (ס"ק ו') ובמשנה ברורה (ס"ק ל"א)⁸. בכנסת הגדולה (או"ח סי' קל"א בהגהות ב"י) כתב על פי הספר "תיקון יששכר" הנ"ל, וז"ל: "נוהגים להרבות באכילת מיני פירות של אילנות בליל ט"ו בשבט, להראות בזה שהוא ראש השנה לאילנות, ולברך עליהם ברכות הראויות להם. ומנהג יפה הוא." ע"כ. וכן בספר שבט מוסר (פרק ט"ז) משבח מנהג זה וכותב: "בני, הוה זהיר לברך על הפירות בט"ו בשבט, שמנהג ותיקין הוא". בסידור רב יעקב עמדין הדבר מובא כמנהג שהיה נהוג בזמנו בארץ ישראל⁹. לפי זה נראה שמנהג זה התחיל בארץ ישראל בתקופת האריז"ל אף שאינו מוזכר כלל בכתביו. בכף החיים (קל"א ס"ק צ"ז) מוסיף "וכן יש נוהגין בספרד. ויש שעושין לימוד באותו הלילה דהיינו שלומדים משנה או זוהר המדבר בענין אותו הפרי ואחר כך מברכין עליו. ויש סדר מסודר על זה הנקרא ספר 'פרי עץ הדר'."

רמז נחמד לאכילת פירות בט"ו בשבט מובא בספר תולדות יצחק (לרבי

8. אולם בספר "אדני פז" שה"ל על ידי דיין מובהק של ק"ק אלטונא והמבורג בשנת תק"ג (מאה ושבעים שנה אחרי פטירת האריז"ל), כתב "אני לא ראיתי ולא שמעתי ממנהג זה".

9. בסידור רב יעקב עמדין כתוב: נהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות והוא תיקון גדול בעולמות עליונים [לשון זה אינו מהר"ע, ומו' שם לשונו מכת": בארץ ישראל נוהגין להביא כמה מיני פירות האילן לברך עליהן ביום זה, שהוא ראש השנה שלהן, שיתברכו גידולי האילנות היום].

יצחק מייזלר ז"ל) שכתוב "שבטי יה, עדות לישראל להודות לשם ה'", זיינו, כי י"ה שבט, נועד לישראל להודות לשם ה' בברכה על הפירות. ע"כ.

ט"ו בשבט בתורה!?

יש דבר מעניין בשלוש מכות האחרונות לפני יציאת מצרים:

מכת בכורות היתה בליל ט"ו בחודש ניסן וההפרש בין מכה למכה היה שלושים יום - כ"ד ימים היה מתרה בהם עד שלא בא המכה ושבעה ימים המכה משמשת בהם (שמו"ר ט,יב). לפי זה מכת חושך היתה חודש אחד קודם, בפורים! ומכת ארבה היתה בט"ו בשבט! נמצא שעל כל מכה שהקב"ה הביא על המצריים יש בכל שנה השפעה מיוחדת של גילוי חסד ה' לעם ישראל בדיוק באופן המקביל למכה:

• בט"ו בשבט, באו הארבה וכלו את כל פירות השדה ובכך סילקו את גילוי חסד העליון שהפירות מגלים בעולם. ... במקום זה, מה ה' עשה לנו? הוא נתן לנו יום מיוחד בשנה המסוגל להכיר בטובת שפע הפירות ששם בעולם, ואנו אוכלים אותם ומודים להשי"ת על גלויי החסד המופלא שהם מגלים (ע' מהר"ל (גבורות השם - פרק ג"ז) עשר המכות הם כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ומכת ארבה היא נגד "תוצא הארץ עץ פרי עושה פרי").

• בפורים היתה מכת חושך, מכה של הסתר מאור פניו ית'. ... במקום זה, מה ה' עשה לנו? בכל שנה אנו חוגגים {אסתר ח, טז} "לְיְהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה".

• בט"ו בניסן נהרגו בכוריהם של המצריים. ... במקום זה, מה ה' עשה לנו? קיבלנו את קדושת הבכורה כמוש"כ (במדבר ג, יג) "כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים וכו'". קדושת הבכורה שקבלנו היא ביטוי לבחירה של עם ישראל מכל האומות - "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת עושנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות כו'" (שפת אמת בא תרנ"ג, גר"א פי' חד גדיא), אשר אותה בחירה היא המתנה הגדולה שאנו חוגגים בכל שנה בחג הפסח.

ב. טעמי המנהג:

בספר תורת אמת להרה"ק רבי לייב איגר מלובלין זי"ע מובא טעם למנהג זה:

טעם שנוהגין לאכול פירות בט"ו בשבט, שעל ידי שאדם מתהנה ממה שברא הקב"ה בעולמו ומשבח ומקלס להשי"ת, יגיע מזה תענוג להשי"ת כדכתיב "כל פעל ה' למענהו" - לשבח ולקילוסו וכו'. ולזאת, בהגיע ט"ו בשבט שבו נותן מחדש השרף באילנות ומגדל פירות, שהוא גם כן לצרכי אדם [פי', גם הפירות הם מהדברים שהקב"ה שם בבריאה לתועלתנו שעלינו להודות לו ית' עליהם], אך בכל זה אין הדבר בהכרח שכל אדם יאכל פרי העץ, לזאת המנהג ישראל לאכול פירות ביום זה, לשבח ולקלס להשי"ת על העבר על הפירות שגדלו אשתקד. ובכוח זה נתחדש הכוח והשרף באילנות שיוציאו את פריים בטוב טעם הפירות ושמנון, ויעלו ויפריחו פירות טובים ושמנים ומתוקים לצרכי האדם.

מבואר בדבריו, שטעם אכילת פירות הוא שהקב"ה מקבל נחת רוח גדולה כאשר בני האדם מקלסים ומשבחים אותו על מעשי ידיו, כמו שכתוב "כל פעל ה' למענהו", ומסבירים חז"ל (מדרש תהילים יט) "בשביל לשבחו ולקלסו". כלומר, הקב"ה ברא את העולם כולו כדי לתת לנו הזדמנות להכיר את חסדו ואת טובו מתוך העולם הנפלא שברא ולהודות לו ולשבחו עליהם, ובכך להביא את הבריאה לייעודה הנכסף. נחת הרוח הגדולה ביותר שניתן לנו לגרום לבורא העולם היא למלאות את מגמתו, כביכול, בהשגת מטרת הבריאה שברא.

והנה, יכול לעבור זמן רב והאדם לא יאכל פירות כלל, או שלא יאכל מסוגים שונים רבים של פירות, ונמצא הוא נמנע מלגרום נחת רוח זו להקב"ה בקילוסו. לכן נהגו ישראל קדושים, שביום שבו מתחדש החסד של של יצירת פירות החדשים, שבו השרף עולה באילנות להצמיח יכול חדש של פירות, לקבוע יום זה לאכול מהפירות ולקלס ולשבח ליוצרם עליהם. בכך גורמים לבורא נחת רוח גדולה ומביאים את עצמם ואת העולם לייעודם שבשבילו נבראו.

בנוסף, כתב רבי לייב איגר זצ"ל, שעל ידי ההודיה להשי"ת על כל החסד המרהיב של הפירות שהמציא ושהעניק לנו, אנו גורמים שהפירות החדשים יהיו טובים ומעולים. שבזכות ההודיה על העבר נזכה שגם לעתיד יתן לנו הקב"ה עוד הזדמנויות להודות לו על פירותיו הנפלאים.

בספר "פרי עץ הדר" המוזכר בספר כף החיים הנ"ל, המיוסד כולו על ענין ט"ו

בשבת (נדפס בראשונה ע"י רבי יעקב רקח זצ"ל ליוורנו תר"ל, ואחר כך פעמים רבות¹⁰), מובא הרחבה נוספת בטעם ענין אכילת פירות בט"ו בשבת, וז"ל:

ט"ו בשבת, אף כי הוא מימי השובבי"ם אין בו תענית, כי הוא ראש השנה לפירות האילן, ובתקון המעשה אשר יעשה היום על הפירות בו נעשה תיקון "צדיק חי העולמים" בסוד הנזכר בזוהר בראשית (ל"ג ע"א) ... ומנהג טוב להולכים בתמים להרבות בפירות בעצם היום הזה ולומר דברי שירות ותשבחות עליהן כאשר הנהגתי לכל החברים אשר עמדי. ואם כי בדברי כתבי הרב זלה"ה [האריז"ל] לא נמצא מנהג זה, מכל מקום תיקון נפלא הוא בנגלה ובנסתר.

טעם שהנהנה מהעוה"ז בלא ברכה נקרא גזלן:

כי הנה הובא בירושלמי פרק עשרה יוחסין וזה לשונו ישמעו ענוים וישמחו: "אמר רב איבון עתיד אדם לתת דין וחשבון על שראה מיני מגדים ולא אכל, רבי אלעזר הוה מצמצם פריטי למיכל בהון מכל מילי חדש". עד כאן. וטעם הדבר, שכשם שהנהנה מן העולם הזה בלא ברכה נקרא גזלן, מפני שעל ידי הברכה גורם להמשיך שפע עליון על ידי כח הברכות, והשר הממונה על אותו הפרי הוא מתמלא משפע זה כדי לגדל הפרי שנית, ולכן הנהנה בלא ברכה גזלן הוי, כי אכל הבריה שהרוחניות היתה שורה בה, וכילה ומנע כח ההוא מן העולם, והיה ראוי לו להמשיך ברכה מלמעלה, והכח הממונה על זה בטל וריק מאותו השפע שהיה בידו, ולכן נקרא גזלן... והוא "חבר לאיש משחית", לפי שכל כוונת המשחית לגזול ניצוצות ולקולטם, ולא להחזירם אל הקדושה, אשר זהו סוד "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה'", שהוא סוד הברכה המוציאה מהטומאה להקדושה ...

חומר הרואה פירות חדשים ואינו אוכל, וטעם אכילתן ביום זה:

ועונשים הללו גם המה ישנן למי שרואה מיני פירות ומגדים

10. כל דבריו הם ציטוט מהספר חמדת ימים (שובבים פ"ג) שיצא לאור כמאתיים שנה לפניו.

ומצטמק ורע לו ולא אכל, ומנע טוב מבעליו ולא בירך עליהם", אשר הכח הממונה עליהם בטל וריק מצדו משפע עליון הבא על ידי הברכה ... ועל כן מטעם זה רבי אלעזר הוה מצמצם בפריטי למיכל בהון כל מיני פירות חדשים, להרבות ברכות ולעשות התיקון תכף ומיד, ושלא להחמיץ המצוה¹¹.

תיקון הדבר הזה יאות לנו בעצם היום הזה, לאכול כל מיני פירות ולברך עלייהו בכונה זו, כי חביבה מצוה בשעתה.

מבואר בדבריו, שכשם שהאוכל בלא ברכה גוזל את השפע מהעולם, שכיון שלא בירך לא המשך שפע לעולם, כך מי שרואה פרי ולא מברך עליו גם מונע את השפע העליון מלרדת לעולם.

לכן ביום זה, שהוא ראש השנה לאילן, ראוי לנו לאכול הפירות ולשבח ולקלס עליהם כדי לתת כוח להמשיך את השפע העליון, כי חביבה מצווה בשעתה ביום הזה שהוא ראש השנה לאילן.

ממשיך בספר "פרי עץ הדר" ומביא בשם רבו כוונה נוספת באכילת הפירות:

ומורי ז"ל [נראה הכוונה לרבי חייא רופא תלמיד האריז"ל שקיבל סמיכה מרב יעקב בירב (השני) כאשר חידשו הסמיכה בצפת] **היה אומר, לכונן באכילת פירותיהן לתיקון חטא אדם הראשון אשר חטא בפירות האילן, כי אף כל ימי שנה כל כוננתו לתיקון זה, מכל מקום חביבה מצוה בשעתה, זה היום תחלה וראש לפירות האילן.** "ע"כ דברי הספר "פרי עץ הדר".

בדומה לדבריו האחרונים כתב גם רבי צדוק הכהן בספר פרי צדיק (לט"ו בשבט - אותיות א', ג') שמביא שבמקורות קדומים כתוב על פי סוד שהענין של חודש שבט הוא תיקון חטאו של אדם הראשון, והוא עומק מטרת אכילת פירות ט"ו בשבט.

11. וכ"כ הט"ז או"ח ס' רכ"ז ס"ק ב', שמביא את הירושלמי וכתב בש' התשב"ץ הטעם כדי להרבות בברכות.

12. מבואר בדבריו חידוש: שיש ענין להשיג פרי חדש בהזדמנות ראשונה שניתן, שהיות שמצווה להודות לה' על פרי החדש, שיהוי מצווה לא משהינן, וזריזים מקדימים למצווה. וזה היה מנהגו הקדוש של ר' אלעזר.

לסיכום, מצאנו ג' כוונות שונות למנהג של אכילת פירות בט"ו בשבט:

1. "תורת אמת" - השבחה והקילוס גורמים נחת רוח גדולה להשי"ת, ולפעמים האדם נמנע מלאכול ומונע נחת רוח גדולה זו מהשי"ת, לכן נהגו ישראל לקבוע יום זה לאכילת פירות, לשבחה ולקלס ליוצרים.
2. "פרי עץ הדר" טעם א'¹³ - הנמנע מלאכול פרי ולהודות להשי"ת עליו, מונע את השפע העליון, לכן תקנו ביום זה לאכול פירות כי "חביבה מצווה בשעתה".
3. "פרי עץ הדר" טעם ב' - על ידי אכילת הפירות מתקנים את חטאו של אדם הראשון.

קופת החיסכון

בתלמוד הירושלמי שנינו: אמר רבי כהן בשם רב, עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראתה עינו, ולא אכל. רבי אלעזר חשש לשמועה זו, ואסף לו פרוטות, וקנה בהם מכל מאכל אחת בשנה.

כדי לעמוד על משמעות הדבר, יש להבין במי המדובר.

רבי אלעזר, בתלמוד הירושלמי, הוא רבי אלעזר בן פדת, מגדולי תלמידי רבי יוחנן, שהיו שמועותיו מחודדות, ועל כל מימרה של רבו היה מביא ראיה מהברייטא. בגאונותו הוא נקרא בשם: "מרא דארעא דישראל"! הגמרא (תענית כה.) מספרת, שרבי אלעזר היה עני גדול ביותר כל ימיו. פעם הוצרך להקיז דם לרפואה, ואחרי ההקזה חיוני מאד לאכול סעודה משביעה, שאם לא כן עלולים להסתכן. אולם רבי

13. טעם זה גם מוזכר בסוף דברי הספר "תורת אמת".

אלעזר לא מצא בביתו שום אוכל. לא פרוסת לחם, לא פרי, אלא שן של שום, אכל, חלש לבו, והתעלף, בעלפונו, נגלה אליו הקדוש ברוך הוא. אמר רבי אלעזר לפניו: "עד מתי אצטער כך בעולם?". ענהו הבורא שזה חלקו הנקבע לו בחיים, וזה נסיונו, ללמוד תורה מתוך הדחק.

והנה בדחקות כזו, כשנקלע לידו פרוטה – לא קנה בה פת, פרוסת לחם לשבוע. אלא חסך פרוטה לפרוטה, כדי לקנות דובדבן אחד, משמש אחד, ענב אחד, בוטן אחד. כדי לברך ברכת "שהחיינו", להתרגש מחסדו ית' ולומר תודה.

שהרי הפרי נברא עבורו, ושוגר אליו כמתנת אהבה.

... כדאי לרעוב ללחם, כדי לזכות לומר תודה!

(מהספר מעין האמונה)

ג. ההודיה לה' - מטרת הבריאה

ונראה בעה"י שטעם האחרון של תיקון חטא אדם הראשון, שבהשקפה ראשונה נשמע רחוק ומעורפל, מאיר באור מבהיק את כל המנהג של אכילת פירות בט"ו בשבט.

כל מטרת הפירות שהמציא הקב"ה בעולמנו היא כדי שנגיע על ידם להכיר בטובו הגדול, כמו שכתוב "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו" (אבות ו', י"ב), כלומר שנבוא באמצעותם להכיר בטובו הנפלא של השי"ת ונכיר ונרגיש את כבודו. על כן נזיר המזיר את עצמו מן היין צריך להביא קרבן חטאת על שחטא על הנפש, שאף אם היה מוצדק בשבילו לפרוש מן היין למען עלייתו הרוחנית, מכל מקום חיסר לעצמו את תוספת ההכרה בטוב ה' שהיה יכול לקבל משתיית היין, ועל כך הוא צריך כפרה. הכרה זו היא מטרת הבריאה ומטרת האדם "אין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם" (רמב"ם הל' מזוזה ו', י"ג).

חוסר ההכרה בטוב מופלג זה של רבש"ע היה שורש חטאו של אדם הראשון. כפי שכתבו רבינו בחיי והגר"א מווילנא זצ"ל (אדרת אליהו) בפירושו על הפסוק (בראשית ב' - ט"ז) "וַיֵּצֵא ה' אֱלֹקִים עַל הָאָדָם לְאָמֹר מִפֶּלַעַן עֵץ הַגֵּן אָכַל תֹּאכְל",

שאין הכוונה במילים אלו שניתנה לו רשות לאכול מעצי הגן, אלא היתה כאן מצות עשה על אדם הראשון לאכול מכל עצי הגן¹⁴. והדבר צריך ביאור, למה היה חשוב כל כך שאדם הראשון יאכל מכל עצי הגן עד שנקבעה על זה מצות עשה?

התשובה ברורה כנ"ל. אם אדם הראשון היה פותח את עיניו בבוקרו הראשון, רואה את השמים ואת הארץ, השמש, העצים, הפרחים ... את כל הבריאה המורכבת והמשוכללת שהשי"ת תכנן והכין עבורו ... ועם זה היה שם לב לחסד העצום של השי"ת ששקד לברוא את כל הדברים האלו לטובתו. אם לאחר מכן הוא היה ניגש לטעום מפרות הגן כמו שצווה אותו הקב"ה, שת ליבו ליופיים המרהיב, לטעמם הייחודי, לניחוחם ולסגולתם ... ועם זה היה חש את טובו וחסדו המופלגים של בורא העולם שיצר את כל הפירות האלו להנאתו ולשמחו ... כאשר השי"ת היה מביא לו אחר כך את שיאת התשורות, את האשה - מציאות נפלאה שרק בורא בעל חסד בתכלית החסד וההטבה היה חושב להמציא - התרגשותו מהחסד ומהטוב המופלא של רבש"ע היתה מגיעה לממדים כאלו, שלא ייתכן שיתנהג בניגוד לרצונו ית' ויחטא אחר כך באכילת עץ הדעת.

ואכן כן מפורש במדרש משנת רבי אליעזר¹⁵ (פ"ז) שליקוי זה של אדם הראשון בהכרת טובה היה שורש חטאו הגדול - האכילה מעץ הדעת, וז"ל:

"לא נטרד אדם הראשון מגן עדן אלא על כפיית הטובה, שנאמר (בראשית ג' - י"ב) 'ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי, אמר לו הקב"ה, עזר שמתיח לך ואתה אומר 'האשה אשר נתת עמדי'!'"

אם אדם הראשון היה מכיר כמה שה' הוא טוב ואוהב אותו, הוא היה מבין שאם השי"ת אמר לו לא לאכול מעץ הדעת, הרי זו סכלות מובהקת לעבור על הוראותיו הנאמרות מתוך אהבה גדולה וחפץ בטובתו המרבית. ומלבד זה לא היה רוצה להשיב רעה למי שעשה לו כל כך הרבה טובה.

14. וז"ל הגר"א באדרת אליהו: "מכל עץ הגן אכל תאכל" ... היה הצווי שיאכל מכל עץ הגן ולא רשות. ולכן אחר החטא אמר אדם "ואוכל" [בראשית ג' - י"ב] "ויאמר ה'אָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נָתַנָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאָכַל", כוונתו שהשם יתברך שאל לו ב' דברים; א', מפני מה אכל מעץ הדעת. ב', מפני מה לא אכל משאר אילנות. ובא התשובה "ואוכל עוד מהם", זאת אקיים. עכ"ל. וע"ע משך חכמה בראשית (ב', ט"ז) שג"כ כתב שהיא היתה מצות עשה, וז"ל: מכל עץ הגן אכול תאכל - פירוש, הוא מצוה להחיות נפשו ולהנות מפרי הגן וכמו דאמר סוף ירושלמי דקדושין עתיד אדם ליתן דין וחשבון כו' ולא אכיל. עכ"ל.

15. לר"א ב"ר יוסי הגלילי.

גם בגמרא עבודה זרה דף ה' ע"א מובא שאדם הראשון היה כפוי טובה, ולא הכיר בצורה מספיקה בטובה הגדולה של כל מה שקיבל מהשי"ת, ובפרט כמתנה הנפלאה של האישה שהקב"ה יצר עבורו כדי לעזור לו בחיים ולהנעים את שהותו בעולם. וז"ל הגמרא:

תנו רבנן ... אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה ... כפויי טובה דכתיב "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" [רש"י: לחם הקלוקל - קל הוא המן ומפני שהיה נבלע בכל אבריהם ואינן יוצאין לחוץ קראוהו קלוקל ורגנו על כך. והיא היתה להם טובה גדולה, שלא היו צריכין לטרוח ולצאת שלש פרסאות לפנות ...]. בני כפויי טובה דכתיב "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" [רש"י: אשר נתתה עמדי - לשון גנאי הוא שתולה הקלקלה במתנתו של מקום, והוא עשאה לו לעור].¹⁶

כל החטאים וכל הליקויים של הבריאה הם תולדות והמשך של אותה כפיות טובה של אדם הראשון¹⁷. את הליקוי הזה של אדם הראשון עלינו לתקן. לשם כך תקנו חכמים את ברכות הנהנין וכל הברכות כולם, כדי שנתעורר ונתרגש מטובו הנפלא של השי"ת, עד שנרצה לקיים את רצונו מאהבה, ובזה יתקן חטאו של אדם הראשון והבריאה תשיג את יעדה¹⁸. מטרת כל ברכות הנהנין אינה שהאדם יברך לפני האכילה, ולאחר מכן ישכח מברכתו, אלא שעל ידי הברכה ירגיש במשך כל אכילתו את חסד ה' ואת אהבתו הגדולה אליו, ושהכרה זו תלווה אותו בהמשך חייו. זוהי מטרת אכילת הפירות בט"ו בשבט, להשלים מה שאדם הראשון החטיא

16. וע"ע רש"י בראשית פרק י"א פסוק ה' וי' ה' לראת את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם, פרש"י: בני האדם - אלא בני מי, שמא בני חמורים וגמלים? אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה ואמר "האשה אשר נתתה עמדי" אף אלו כפו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול.

17. חוסר הכרה בחסד ה' שמאחורי כל השפע הרב שהקב"ה משפיע לעולם, המביאה את האדם לעבודת ה' מתוך שמחה ורצון, היה יסוד הקלוקל של דור המבול [גמ' סנהדרין דף ק"ח א': תנו רבנן דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא], דור מגדל בבל [רש"י בראשית ("א - ה') מובא לעיל בהערה], וסדום [רש"י שבת י" ע"ב ד"ה ושלותה מהפסוק "גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה וגו' (יחזקאל ט"ז)]. וכן הוא יסוד כל הגלות ע' תנא דבי אליהו רבה פרק יד: "היו ישראל כפויי טובה עד שהגלה אותם מא"י וישליכם מעל פניו" [וכן מבואר בדברים (כ"ח - מ"ז) "תחת אשר לא עבדת את האלהים בטובה וטוב לך כל ועבדת את איביך אשר ישלחנו ה' בך ...". ע' ספר הכוזרי - מאמר שלישי].

18. ע' מדרש תהלים מזמור פ"ט, וז"ל: היה העולם תהו ובהו, עמד וברא את העולם, וברא את האדם והשליטו בכל טוב כדי לקלוסו. ועלינו מה לעשות, לקלוס ולברך. וכן הוא אומר, (תהלים ק"ו - ו) "כל הנשמה תהלל יה".

מלהשיג. לקיים "מכל עץ הגן אכול תאכל" ועל ידי אכילת הפירות להכיר בטוב הנפלא של בורא העולם וכמה הוא אוהב אותנו, שרק בורא עולם טוב בתכלית ההטבה ואוהב אתנו מאד יחשוב על כל הטעמים של כל הפירות העסיסיים שממלאים את עולמנו ועל יופיים המרהיב, ומתוך הכרה זו לשאוף לקיים את רצונו ולגרום לו נחת רוח.

אשרי הזוכה לחוש בנועם זה של ההלל וההודיה לה' על טובו הנפלא הניכר מכל מתנותיו הרבות שמעניק לנו בעולם. אדם כזה זוכה לחיים מעין גן עדן כבר בעולם הזה¹⁹. הוא חש מעין קורת הרוח שחשים הצדיקים הנהנים מזיו השכינה בגן עדן, אשר היא השמחה הגדולה של ההכרה במידות טובו ואהבתו ית'. שמחה זו היא מטרת השי"ת ורצונו בבריאה. כאב רחמן שאוהב אותנו ביותר, השי"ת מקבל נחת רוח גדולה לראותנו משיגים את ההנאה והשמחה המרוממות שבשביילן ברא את העולם²⁰.

"סועדים – לברך"

רבנו ירוחם ממיר זצ"ל התבטא שמושגי המעוותים הם מפליאים. האמת מונחת במוחנו כמכונת שגלגליה למעלה! מורגלים אנו לומר, שכאשר אוכלים יש לברך. הפוך על הפוך! לא הברכה נתקנה בעקבות האכילה, אלא האכילה נתקנה עבור הברכה! (דעת חכמה ומוסר ח"ב י"ז)

זה אולי נשמע כמבט מעניין מבריק. אבל כשנתבונן נראה שבאמת מוטל עלינו להעמיד את המכונת על גלגליה!

ה"אטום" – החלק הזעיר שבבריאה – גדוש אנרגיה נצחית שאינה כלה, ואינו זקוק לשום מקור הזנה. האם נבצר חלילה מהבורא יתברך לברוא כך גם את האדם, נזר הבריאה! ואם כבר, יכול היה להיות כפטרייה הגיזונה מן האוויר ויונקת ממנו כל החמרים הנצרכים להתפתחותה.

19. ע' תרגום יונתן על הפסוק (תהלים צ' - י"ז) "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו" - "ויהי בסימותא דגן עדן מן קדם ה' עלנא".

20. ע' אור החיים הק' דברים (ו' - כ"ה) ששואל איך יתכן שנקבל שכר על עבודה כל כך נעימה כמו אהבת ה', שהרי זה לקבל שכר על הנאה מופלאה, וז"ל "הגם שכפי האמת עלינו לשלם שכר לאלהינו ברוך הוא שהטעימנו עריבות נעימות מתיקות אהבתו בלבנו, מתוקים וערבים לאין תכלית, אלא שיטול אדם שכר על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים". עכ"ל.

מדוע בחיר היצורים שנברא לעבודת קונו חייב להקדיש זמן כה רב למזונותיו, וטרחה כה רבה להתקנתם, ומשאבים כה רבים בגופו לעיכולם – לא לדבר על מציאת פרנסתו התדירה הנצרכת עקב זה.

ושוב, אם כבר, יכול היה להיות כשאר בעלי החיים. הפרה אוכלת עשב כל ימיה, זמין, ובלא טורח. עושה רושם שטוב לה. הגמל גורס קוצים, ומפיל זמורות. הם אינם מגוונים את תפריטיהם, אף לא פוזלים למחוזות אחרים. האריה גורס בשר נא, העיט מתמקד בנבלות. כל בעל חיים, ומזונו. יוצא דופן, האדם. גם תבואה, גם פירות, גם ירקות. גם בשר, גם חלב ומוצריו. גם דגים, גם דבש, גיוון מדהים. ובכך אין די. הוא אינו כוסס חיטה, אלא דש וזורה וטוחן ולש ואופה. ואוכל לחם לבן ושחור, ובגט וקרואסון, ופיתה ומאפה עם שומשום וזעתר. ועוגות ועוגיות במרקמים ומילויים. ספריות נכתבו וקונדיטוריות משגשגות. הוא אינו אוכל בשר נא, אלא מבושל וצלוי ומטוגן ומתובל וממולא, ומה לא. כמה דרכים להכנת דגים, ומה על סוגי התוספות?! בצרפת, מציעים ארבע מאות סוגי גבינה, אין ספור אומלטים ואין קץ להרכבות הסלטים. למה? הלא אין תשובה אחרת, זולת אחת: שנטרח, כדי להוקיר; שנגוון, כדי להתפעל; שנהנה, כדי שגודה. ובכן: האין האכילה עבור הברכה?!

דבר זה ניכר גם ממגוון הגדול של הפירות והירקות: המינים והסוגים, הצבעים והמרקמים, הטעמים והניחוחות. והעולה על כולם: מדוע לכל פרי וירק עונתו? למה נעדר מהשווקים לתקופה מסוימת? אם לא כדי שנוקיר את שובו ונתפעל ממתנתו. שהרי לא הרי השסק כהרי האנונה, ולא האננס כהדובדבן, הפטל עולם אחד והגודגניות עולם אחר. כל אחד תשורה לעצמה, טובה לעצמה, ליהנות ולהרגיש תודה! (מהספר מעין האמונה)

ד. המפתח לשערי השפע והברכה

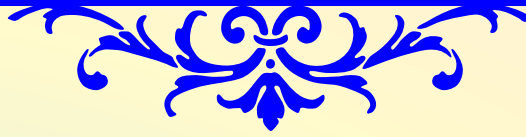
בנוסף להנ"ל, כפי שכתוב בספר "תורת אמת" המובא לעיל, ההודיה שלנו על הפירות מביאה שפע של פירות חדשים לעולם. נמצא שהקב"ה מקבל תוספת נחת רוח גדולה מהכרתנו בטובו הגדול כיון שזה פותח את שערי השפע והברכה

לעולם. שזהו רצונו ית', להטיב באופן המרבי לברואיו, כמו שכתב ספר החינוך (מצוה ת"ל). וז"ל:

ידוע הדבר ומפורסם כי השם ברוך הוא פועל כל הנמצא, וברא האדם והשליטו על הארץ ועל כל אשר בה. וממדותיו ברוך הוא שהוא רב חסד והוא חפץ בטובת בריותיו ורוצה להיותן ראויין וזכאין לקבל טובה מאתו. ... ואחר הסכמה זו שידענו בחיוב מרוב שלמות טובו שחפצו להריק עלינו מברכתו, נאמר שענין הברכה שאנו אומרים לפניו איננו רק הזכרה לעורר נפשנו בדברי פינו, כי הוא המבורך ומבורך וכלול כל הטובות, [אלא] ומתוך ההתעוררות הטוב הזה בנפשנו, ויחוד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו, והוא המלך עליהם לשלחם על כל אשר יחפוץ, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותינו. ואחר הזכרה והודאה זו לפניו אנו מבקשים ממנו מה שאנו צריכים דעת או סליחה לעוונותינו או רפואה או עושר וכל דבר .... ומן השורש הזה הוא שמה שאמרו זכרונם לברכה [חולין ס' ע"ב] ש"הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים", לומר שחפצו שיעשו פעולה שיזכו בה לפניו וימשיכו עליהם מטובו כי חפץ חסד הוא, ולתת עליהם מברכתו.

לפי זה מבואר מה שמוכח בספרים שט"ו בשבט הוא זמן רצוי להתפלל על הפירות של השנה הבאה, שהתפלה הרצויה ביותר היא זו הנאמרת מתוך הכרה נרגשת בטוב השי"ת. ואף שכתב הגרא"ח נאה זצ"ל בספרו שנות חיים (מקו"ח סי' ל"א אות א') שהעם טועה שחושב שט"ו בשבט הוא יום הדין לאילנות²¹, וזה אינו, מכל מקום כנ"ל הרי זה זמן רצוי ביותר לבקש אז על פירות האילן שיתברכו.

21. וכן אכן כתב בספר אדני פז (להרב אפרים העקשיר זצ"ל דיין מובהק באלטונא והמבורג, נדפס תק"ג) שהוא כן יום הדין, וז"ל: ואני לא ראיתי ולא שמעתי ממנהג זה [לאכול פירות בט"ו בשבט] ואפשר לומר טעם למנהג זה דעל ידי דמרכי בפירות יזכור שהוא ר"ה לאילנות ויתפלל עליהם שיתברכו הפירות כדאיתא במסכת ר"ה (ט"ז ע"א) מפני מה אמרה תורה הביאו שתי לחם בעצרת מפני שבעצרת זמן פירות אילן כ' אמר הקב"ה כדי שיתברכו להם פירות אילן. ובפירות אילן נמי איכא לאקושיי כל הני דהרפתקי דעדו עלייהו אימת איתדן כדפריך על התבואה ומשני ש"מ דתרי דיני מתדני וי"ל דה"ה נמי בפירות אילן תרי דיני מתדני ומ"ה מתני פירות אילן גבי תבואה בהדדי. ולפי זה י"ל דמתדני בט"ו בשבט נמי דהוא ר"ה לאילנות והוא יומא דדינא דפירות ומשום הכי מרבים בפירות לזכור להתפלל עליהם דוגמא דמעמידין אילנות בבית הכנסת בשבועות להזכיר להתפלל עליהם כדאיתא בשולחן ערוך כנ"ל. עכ"ל.

"עוד יישמע"

הכורסאות המרופדות, הקירות המחופים במעטה עץ דקורטיבי, התמונות הנתונות במסגרות כבדות ומסוגגנות - הכול אמר יוקרה ומכובדות. הוא שקע באחת מהכורסאות בחדר ההמתנה, ואינסטינקטיבית שלח את היד אל הארנק שבכיס החליפה. הוא מונח שם, והשטרות מקופלים בפנים. שרק יהיה שליח טוב, הפרופסור הזה. שרק ישמיע לו כאן היום בשורות טובות. שישמיע, ויאפשר לו לשמוע ---

משאלה פשוטה כל כך, לשמוע. לשמוע בשתי האוזניים, כמו שהיה עד לפני ---

מתי בעצם התחיל הכול? קשה לו להצביע על יום מסוים. נראה שזו הייתה ירידה הדרגתית מאוד, כזו שהתקדמה בזחילה איטית אבל מתמדת לתוך תעלת השמע השמאלית שלו, עד ש --- עד שאי אפשר היה להתעלם ממנה עוד.

ואז הוא מצא את עצמו במרפאת קופת החולים, אצל רופא אף-אוזן-גרון קצר רוח שהביט בו מבעד למשקפיים עגולי מסגרת, הקליד במהירות את התלונה שלו לתוך המחשב, הוסיף בדיקה חיצונית מהירה של שתי האוזניים, והוציא מן המדפסת הפנייה לבדיקת שמיעה. בתוספת דף סיכום ביקור שמסתיים בקביעה כי לדעתו הכול נראה תקין. חוץ ממה שלא ---

אחר כך הוא פינה בסדר היום העמוס שלו אחר צהרים נוסף בשביל ביקור אצל מומחה במרפאה שבמרכז העיר. תוצאותיה של בדיקת השמיעה היו חד משמעיות, והעידו כי הירידה התלולה שהוא חש בצד השמאלי אינה פרי דמיונו בלבד. משהו השתבש שם, באחת ממערכות השמע שבצידי ראשו, והוא קיווה כל כך כי המומחה יצליח לאתר את המשהו הזה.

שוב בדיקה, שוב הקלדת נתונים במחשב, אבל גם באוזן הימנית ששומעת היטב - הוא לא הצליח לשמוע שום דבר חדש. הכול נראה תקין, ואין שום דבר שיסביר את הירידה בשמיעה. הפעם הופיעה בדף סיכום הביקור גם המלצה על מעקב בעוד שלושה חודשים.

ואז הוא הגיע אל מנהל המחלקה הזוה, שכותלי המרפאה שלו, כמו גם התעודות הרבות המפארות אותם, מעידים על היותו פרופסור בכיר במיוחד.

עכשיו הוא שוב כאן, מצויד בתוצאות הבדיקות הרבות והמקיפות שעליהן המליץ הפרופסור בביקור הראשון, מצפה בכליון עיניים לשמוע --- לשמוע ---

והוא שמע. שמע ותצילנה אוזניו, גם זו השמאלית שהלכה הלך ודעוך. שמע כי מדובר בפגיעה עצבית שמקורה במוח, וכי אין, אין גם לפרופסור המפורסם ובעל המוניטין שום תרופה או טיפול להציע לו.

הדרך חזרה הייתה רטובה מדמעות. האכזבה הייתה קשה לעיכול, והעתיד נראה אפור וקודר לגמרי. והוא עדיין צעיר למדי, אדם במיטב שנותיו, מרצה מבוקש ששמו הולך לפניו באמריקה כולה ---

אחר כך באו על הרב ס. ימים שקטים, שקטים מאוד. הוא מצא את עצמו מסוגר בד' אמותיו הביתיות, שבור ורצוף כולו, אינו מצליח להתמודד עם השבר הגדול. אבל בין כל מחשבות הכאב והצער, הדכדוך והחידלון, הסתגנו איכשהו אל תוככי נפשו גם מחשבות מסוג אחר. פתאום הוא מצא את עצמו מהרהר במחלקות בתי החולים שבהם הסתובב לאחרונה, מהרהר בכל אותם מאושפזים שהסתובבו בפרוזדורים ובמעליות, גוררים אחריהם עמוד אינפוזיה, כאובים ומיוסרים. מחשבותיו לקחו אותו אל אנשים צעירים ממנו שהובלו כנכים בכיסאות גלגלים, אנשים שהוסעו באלונקות --- ולי יש ברוך ה' שתי רגליים בריאות, הוא הזכיר לעצמו, גם שתי ידיים שמתפקדות היטב, לב שפועל כראוי, שתי עיניים שרואות נכוחה ברוך ה', וגם אוזן אחת ששומעת מצוין! אז נכון, יש גם אוזן נוספת ש --- אבל באופן כללי הגוף שלי מתפקד, הכול תקין - וזה כל כך לא מובן מאליו...

'ריבונו של עולם', פרצה כאילו מאליה קריאה מעומק ליבו, "יש לי כל כך הרבה מה להודות לך! נתתי לי כל כך הרבה אוצרות נפלאים! נתתי לי כל כך הרבה איברים שפועלים ומתפקדים. נתתי לי עד היום חמישים ושלוש שנים של בריאות איתנה, וליבי מלא עד גדותיו בהודיה"

המהפך היה דרמטי. ככל שהוא הוסיף והעמיק בליבו את תחושות ההודיה כלפי שמיא, ככל שהוא ביסס את ההתמקדות ביש ובקיים ואת הכרת הטוב עליהם - הלכה המועקה ודעכה, הלכה והצטמקה וגוועה, עד שהוא חש עצמו מחוזק דיו כדי לחזור למהלך החיים הרגיל שלו, למסירת השיעורים וההרצאות שהיו כל עולמו.

למרות, ואולי דווקא בגלל האוזן השמאלית---

לפני כל דרשה היה הרב ס., מרצה מבוקש וידוע מאוד באמריקה, מקדים את הסיפור האישי שלו. מספר על השמיעה ההולכת ודועכת, מספר על האבחנה הרפואית שלא הותירה אף שביב של תקווה, מספר על השבר והכאב, ומסיים בתיאור הצמיחה שבאה בעקבות כל אלו. והיו המילים הללו שלו מלאות הרגש והלהט, מלאות החום והאמונה, הולכות וכובשות את לבבות השומעים, ומנשאות גם את ליבותיהם מעלה מעלה, להיות מכירים בטובותיו העצומות של ריבון כל העולמים ומודים עליהן כלפי שמיא. להיות מכירי טובה.

ימים עברו, שבועות נקפו, דומה כי הוא למד לחיות איכשהו עם אוזן שומעת אחת, ועם אחת נוספת שהחלה משום מה לשדר לו סוג מסוים של תזוזות. חורף פינה מקומו לאביב פרחוני, וזה האחרון לקיץ מואר ושטוף שמש, ולאט לאט, כמו הנמלים הקטנות, העמלניות, שזחלו בחצר הבית שלו ואגרו לעצמן גרגירי מזון לחורף הבא - ככה זחלה גם אל ליבו מין תחושה חדשה, תחושה שהלכה והתחזקה עם כל יום שחלף - כן, יש פה ושם קולות שהוא מצליח לשמוע גם באוזן השמאלית...

השמש יקדה בעוז באותה שעת אחר צוהריים מוקדמת, כשהוא עשה את דרגו שוב אל מרפאתו של הפרופסור הבכיר. בעצמו לא ידע אם יש טעם בקביעת הביקור החוזר הזה, אם לא ישים אותו הרופא ללעג ולקלס ויטיג אותו בין המדומיינים וחולמי החלומות.

הבעת פניו של מנהל המחלקה שהייתה סקפטית לגמרי לשמע סיפורו, השתנתה באחת עם קבלת תוצאות הבדיקות. לא, במקרה כזה הוא באמת לא נתקל בהיסטוריה הרפואית העשירה שלו כאן במחלקה.

מקרים של פגיעה עצבית מהסוג הזה הם בלתי הפיכים. הוא הרים אל הפציינט היהודי שמולו זוג עיניים בהירות מבע, הניח יד על ליבו, ובקול היציב ביותר שהיה מסוגל להפיק מגרונו, אמר: "דומה כי האלוקים שלך עזר לך, אדוני. בספרי הרפואה שלנו לא מתוארים מקרים מהסוג הזה, ואני מאושר להכיר אותך כמקרה ראשון ויחיד מסוגו".

עכשיו נוסף ממד חדש ועוצמתי לדרשותיו של הרב ס. עכשיו היה בפיו סיפור עוצמתי של הכרה בטובותיו העצומות והבלתי נגמרות של ריבון כל העולמים, הכרה במתנות האין קץ שהוא העניק וממשיך להעניק מידו הפתוחה והרחבה, גם אם אחד מתוך כל אותם איברים רבים שבגוף - חדל מלתפקד, ונס אמיתי ומוחשי שסוגר בצורה דרמטית את הסיפור האישי והבלתי ייאמן הזה. הנה, אני כאן לפניכם מול המיקרופון, זוכה לספר את סיפורה הניסי של האוזן השמאלית שלי שגרפאה וחזרה למלא את ייעודה ותפקידה---

והיה הסיפור המרטיט שלו, מלא העוצמה והאמונה, הולך וכובש את לבבות השומעים, ומנשא גם את ליבותיהם מעלה מעלה, להיות מכירים בטובותיו העצומות של ריבון כל העולמים ומודים עליהן כלפי שמיא. להיות מכירי טובה, גם אם לא הכול-בכול-מכול-כול מסתדר ומתרחש בדיוק לפי התוכניות---

"הרב ס.?" האדם שמעבר לשפופרת הטלפון הציג את עצמו בשמו, ואחר הודיע כי התקשר כדי לומר תודה ל'שדכן הנפלא, שהוביל בתקופה קצרה את שלושת הילדים שלו אל החופה'.

"סליחה?" הוא היה בטוח שיש כאן טעות, "שדכן אמרת? באמת סורי, אבל מעולם לא עסקתי בשידוכים. מעבר לניסיונות בודדים לסייע לרעייתי בשידוך גרביים שחוזרים מן הכביסה, וגם זה לא תמיד בהצלחה מרובה".

האיש שמעבר לקו. התחייך, אבל לא נסוג. "אתה השדכן הנפלא של שלושת הילדים שלי, אתה והסיפור האישי העוצמתי שמתלווה לדרשות שלך".

דממה שררה לרגע משני עברי קו הטלפון, ואחר המשיך הסיפור להישפך ברגש רב:

"שלושה ילדים בוגרים היו לי בבית, שלושה שהגיעו כבר מזמן לגיל השידוכים, אבל דומה כי קול הששון והשמחה דילג על הבית שלנו, והעדיף להתמקם בדירותיהם של השכנים... חבריו של הבן כבר הובילו ילדים אל החיידר, והבנות גם הן נלאו מלהנהן שוב ושוב לברכות ה'בקרוב אצלך', ולחיוכים המנסים להסוות את המבט החומל והמרחם. ואני - כל היום הייתי ספון בתוך יגוני ודמעותי, מקונן ובוכה על מר גורלי..."

ואז הזדמנתי אל הדרשה שלך, כבוד הרב. התרגשתי עד דמעות לשמע הסיפור על האוזן השמאלית, וחזרתי הביתה כשאני 'בן אדם חדש', פתאום נפקחו עיני לראות את חמשת הילדים הנשואים שיש לי. למשש את הנחת מהבתים הנהדרים שהם הקימו. לאסוף מלוא חופניים שמחה ואושר מן הנכדים הנפלאים - ולהודות באמת ומכל הלב לקב"ה על כל הטוב והאושר שהוא העניק לי מידו הפתוחה והרחבה. להודות ממש, להודות ולהמשיך להודות, ולהודות גם על שלושת הילדים הממתינים לישועה, שהם ילדים טובים ומוצלחים כל כך, נאצלים ומבורכים בכל מידה טובה. ורק אחרי כל אותה מסכת ארוכה של תודות, הייתי מוסיף תפילה קטנה אל אבא שבשמיים: 'אנא ממך, אבא'לה, תמשיך להרעיף עלינו עוד משפע ברכותיך, עזור לנו שנצליח להשיא גם את השלושה האלו'.

שלושה שבועות שבהם התמדתי בתודות מעומק לב לריבון העולמים, והבשורה הנפלאה הגיעה: שידוך ראשון נסגר בשעה טובה ומוצלחת.

תוך תקופה קצרה התארסו כל השלושה בזה אחר זה, ואתה, כבוד הרב, אתה הוא השדכן המהולל שלהם" ---

(מתוך עלון משמרת השלום)

סיפור זה הוא אחד ממאות רבות של סיפורי ישועה והודיה

שניתן לשמוע בקו ההודיה: 03-6171190

לנשים: 03-6171180

(מידי יום נכנסים בס"ד עוד סיפורים)

פרק ג'

סדר אכילת פירות ט"ו בשבט

כפי שמוזכר לעיל אכילת פירות בט"ו בשבט היא "תיקון נפלא בנגלה ובנסתר". ואכן מובא בספרים סדר שלם של אכילת הפירות על פי סוד. ברם גם על פי נגלה ברור שאין התיקון מתבצע על ידי אכילת הפירות בלי שום מחשבה ורגש. "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו" - שנגיע להכיר בטוב הנפלא של ה'. על כן תיקון הפירות הוא אכילתם מתוך הכרה מוחשית בטובו ית' שברא מציאות מופלאה זו לטובתנו. להלן מובאים המנהגים השונים של סדר אכילת הפירות, וגם הצעת סדר אכילתם באופן הרצוי לפי המבואר בפרק הקודם.